

DOI: 10.7251/GFP1404227L

UDC: 37.014.12:02(497.6)

Stručni rad*Datum prijema rada:*
14. jun 2014.*Datum prihvatanja rada:*
24. jun 2014.

Ostvarivanje prava na obrazovanje kroz cjeloživotno učenje u bibliotečkoj djelatnosti u BiH

Sažetak: Potpisivanjem međunarodnih akata iz oblasti ljudskih prava, Bosna i Hercegovina se obavezala na njihovo priznavanje, poštovanje i zaštitu. Pravo na obrazovanje, kao dio treće kategorije ljudskih prava u svom opusu, sadrži i pravo na cjeloživotno učenje.

Biblioteke kao jedne od ustanova kultura u BiH, organizuju program cjeloživotnog učenja u bibliotekarskoj djelatnosti. One u svom većem dijelu aktivnosti djeluju samostalno, na nivou entiteta BiH - Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, a samo u svom manjem dijelu rada, na području cijele zemlje. Donošenje zakonskih i podzakonskih akata u bibliotečkoj djelatnosti je u nadležnosti entiteta i njihova primjena je nekad manje, nekad više uspješna, a time se zapravo manifestuje stepen ostvarivanja ljudskih prava u ovoj djelatnosti.

Ključne riječi: pravo, ljudska prava, obrazovanje, cjeloživotno učenje, biblioteka.

*Mr.***Jelena Latinović**

UVOD

Ovim radom se ukazuje na nemogućnost sticanje viših stručnih zvanja u bibliotečkoj djelatnosti RS, za zatečene bibliotekare sa završenim drugim "nebibliotečkim" fakultetima. Osnovna bibliotečka zvanja su ostvarili upravo pri biblioteci, ali za viša, u praksi im se osporavaju, iako je to pravo uneseno u normativni oblast: Zakon o bibliotečkoj djelatnosti RS i Pravilnik o sticanju viših stručnimh zvanja RS.

Ovakvim stavom nadležnih, ne samo da se krši pravo na obrazovanje¹, nego i pravo na rad, i prava proisteklih iz rada, zagarantovanog Ustavom BiH.

POJAM LJUDSKIH PRAVA

U Univerzalnoj deklaraciji o pravima čovjeka, usvojenoj 1948. godine, ljudska prava se dijele na tri kategorije:

¹ Aneks broj 4 uz Opšti okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini predstavlja Ustav Bosne i Hercegovine. Ustav je stupio na snagu u momentu potpisivanja Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, tj. 14. decembra 1995. godine.

- lična: pravo na život, slobodu i ličnu bezbjednost,
- politička: sloboda misli, savjesti, vjeroispovijesti, udruživanja, učešća u državnoj upravi i slobodni izbori,
- ekonomska, socijalna i kulturna: pravo na socijalno obezbjeđenje, pravo na rad i slobodu izbora rada, na pravične uslove rada i jednaku platu za jednak rad, pravo na obrazovanje, učešće u naučnom i umjetničkom radu.

Iako se stvarno zalaganje za zaštitu ljudskih prava ne može mjeriti po broju ratifikovanih dokumenata u oblasti ljudskih prava, ipak se može smatrati da je ratifikacija određenog dokumenta pokazuje volju neke države da prizna određena ljudska prava.

Ustavom Bosne i Hercegovine (BiH) osigurava se najviši nivo zaštite međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Njime je utvrđeno je da će se prava i slobode predviđene Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i protokolima uz istu, direktno primjenjivati u pravnom sistemu BiH, te da je istima dat prioritet pred ostalim zakonima. Ekonomska, socijalna i kulturna prava se garantuju Ustavom BiH i ustavima entiteta, a uređuju pojedinačnim zakonima.

Kulturna prava štite pravo na obrazovanje i na učestvovanje u kulturnom životu, kao i na korišćenje dostignuća nauke i autorskih prava.

Ustav BiH (Dejtonski ustav) u svom uvodnom dijelu, uz ostale pravno-političke dokumente, uzima i Univerzalnu deklaraciju kao podlogu, a u članu II (poglavlje o ljudskim pravima i osnovnim slobodama) utvrđuje skoro sva prava kao i Univerzalna deklaracija.

Veći broj ljudskih prava usmjeren je prema državi - njima se ona ograničava ili se od nje traži djelovanje, tj. zaštita prava. Obrazovanje - međunarodni dokumenti

BiH je članica UN i Vijeća Evrope što je obvezuje na primjenu niza međunarodnih dokumenata za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ta obaveza primjene međunarodnih dokumenata je nužno dala novu dimenziju zaštiti ljudskih prava u BiH društvu.

... što se tiče ispunjenja obaveza nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživaju, Monitoring procesa evropskih integracija BiH za 2010. godinu među taksativno navedene neispunjene obaveze BiH na koje ukazuje Evropska komisija navodi: "problemi u oblasti obrazovanja uzrokovani neusklađenošću kantonalnih zakona i nedostatkom primjene zakonodavstva i strategija na državnom nivou", "odsustvo adekvatnih statističkih podataka koji se odnose na primjenu zakonskih akata kojima su uređena pitanja zabrane diskriminacije, ravnopravnosti polova i sl." ²

Djelovanje države se manifestuje kroz stvaranje preduslova za dostojan život čovjeka i ostvarivanje njegovih prava, time što će npr. svakome obezbijediti besplatno osnovno školovanje, minimum materijalne egzistencije, jednake uslove za sticanje sredstava za život itd.

² <http://kyodo.ba/upload/Pravni%20okvir%20za%20edukaciju.pdf>

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Protokol 1. Član 2. Protokola 1 primarno garantuju pravo jednakog pristupa postojećim obrazovnim institucijama što podrazumijeva pravo na obrazovanje i slobodan izbor obrazovanja. Prema tumačenju ove odredbe Suda za ljudska prava država članica Vijeća Evrope ima obavezu svima omogućiti pristup postojećim obrazovnim institucijama u skladu s relevantnim pravilima.³

Ustav BiH u članu II koji se odnosi na ljudska prava i osnovne slobode navodi u katalogu ljudskih prava i pravo na obrazovanje.

CJELOŽIVOTNO UČENJE

Pravo na obrazovanje, kroz program cjeloživotnog učenja, regulisan je međunarodnim i domaćim pravnim aktima, pa tako Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima⁴ donosi:

„Države članice ovog pakta priznaju svakom licu pravo na obrazovanje. One se slažu da obrazovanje treba da ima za cilj pun razvoj ljudske ličnosti i dostojanstva i da pojača poštovanje prava čovjeka i osnovnih sloboda. One su saglasne osim toga da obrazovanje treba da omogući svakom licu da igra korisnu ulogu u slobodnom društvu, da potpomaže razumjevanje, toleranciju i prijateljstvo između naroda i svih rasnih, entničkih i vjerskih grupa i da podstiče razvoj ujedinjenih nacija na očuvanju mira.“

BiH je usvaja program cjeloživotnog učenja koji podrazumjeva aktivnosti učenja kroz cijeli život, a sve sa ciljem unapređenja znanja, vještina i sposobnosti. Konceptija cjeloživotnog učenja nastala je upravo iz razloga što se količina novog znanja svakim danom sve više povećava, dok postojeće znanje sve više i brže zastarjeva. Ono je bazirano na stalnom pristupu učenju i obrazovanju radi sticanja novih i obnavljanja već stečenih znanja i vještina, potrebnih za učestvovanje u radu i društvu znanja, odnosno društvu koje uči.

Okvirni Zakon o visokom obrazovanju BiH u svoje ciljeve novodi pružanje mogućnost građanima da, u skladu s propisima, uživaju korist visokog obrazovanja cijeli život i konceptu cjeloživotnog učenja.⁵

U praksi susrećemo slične termine kao što su: permanentno, kontinuirano ili doživotno obrazovanje ili učenje, ali srećemo i povratno obrazovanje, aktivno starenje ili obrazovanje odraslih. Svi ovi termini označavaju aktivnosti učenja ili sticanja znanja, vještina i usavršavanja kvalifikacija potrebnih za obavljanje nekog posla na radnom mjestu, od predškolskog do perioda formalnog obrazovanja, pa sve do odlaska u penziju.

Cjeloživotno učenje podrazumjeva obrazovanje tokom školovanje, ali i poslije kroz razne oblike neformalnog obrazovanje putem kurseva, dodatnih obuka ili prekvalifikacija i stručnog

³ Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima autora P. van Dijk i G.J.H. van Hoof, strana 607.

⁴ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima – BiH potpisala: 16.03.1993. godine, a originalni potpis: Njujork, 07.03.1966. godine, a stupio na snagu 04.01.1969. godine

⁵ Okvirni zakon o visokom obrazovanju u BiH - Na osnovu člana IV.4.a) Ustava BiH, Parlamentarna skupština BiH, na 10. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 13. juna 2007. godine, i na 7. sjednici Doma naroda, održanoj 30. jula 2007. godine

usavršanja. To je proces stalne nadogradnje i povećanja znanja stečenog u formalnom školskom sistemu sa ciljemem da se usavrše postojeće sposobnosti i steknu nova znanja i moderne kvalifikacije. Danas nema garancije da će neko raditi jedan posao ili da će imati jedno zanimanje cijelog života. Da bi se bilo u skladu s vremenom potrebno je učiti tokom cijelog života, iako se cijeli život ne može ići u školu. Zato sve više dolazi do izražaja neformalno obrazovanje i samoobrazovanje u raznim centrima za strane jezike, obuke za rad na računarima, u firmama koje imaju sektore, pogone i centre za obuku za određene poslove. Obuku sprovode i službe za zapošljavanje, a i vrše savjetovanja, prekvalifikacije, dokvalifikacije. Ovo neformalno učenje unapređuje lični razvoj, prepoznaju se svoje sklonosti prema određenom zanimanju, razvijaju se dodatni interesi i potencijali, a svo to povećava mogućnost zapošljavanja.

Postoje tri vrste učenja i to:

Formalno obrazovanje, je učenje usmjereno od strane nastavnika ili instruktora koje se stiče u obrazovnim ustanovama, aprema nastavnim planovima i programima, odobrenim od strane mjerodavnih obrazovnih vlasti.

Neformalno obrazovanje je organizovan proces učenja i obrazovanja usmjeren ka usavršavanju, specijalizaciji i dopunjavanju znanja, vještina i sposobnosti, a prema posebnim programima koje izvode organizatori obrazovanja (redovne škole, centri za obuku, kompanije, agencije, ustanove i slično).

Informalno učenje je neplanirano učenje i sticanje znanja kroz svakodnevne aktivnosti.

Inkluzivno učenje podrazumjeva pravo na obrazovanje svake osobe tokom života, a posebno pravo djece sa poteškoćama u razvoju, na uključivanje u redovnu nastavu, kao i pravo nadarene djece na maksimalan razvoj njihovih potencijala.

Danšnje tržište radne snage zhtijeva nova zanimanja i neprestano mijenjanje profila vještina, kvalifikacija i iskustva. Nedostaci vještina i njihova neprilagođenost, posebno kada je riječ o informaciono-komunikacionim tehnologijama, često je jedan od razloga nezaposlenosti u određenim regijama i granama industrije i marginalizovanim društvenim grupama.

Usvajanjem tržišne ekonomije u BiH, uvidjelo se kako su neophodne još neke sposobnosti izvan formalnog obrazovanja, a to su, osim informatičkih znanja i potreba znanja stranih jezika. Poznavanje bar jednog stranog jezika danas predstavlja osnovnu pismenost, jer je sve manje poslova koji se mogu obavljati bez računara, a mnoge firme obavljaju poslove sa inostranstvom, tako da uz to još i poznavanje stranih jezika pruža veću mogućnost za dobijanje bolje plaćenog posla. U tom smislu neophodno je aktivirati stanovništvo da unapređuju svoja znanja, vještine i sposobnosti u okviru lične, građanske, društvene i poslovne perspektive.

Projekat Evropske Unije (EU) pod nazivom „Jačanje kapaciteta ljudskih resursa u BiH“⁶, kroz Instrumente predpristupne pomoći (IPA) stvoreni su povoljniji uslovi kao i zakonska regulativa na državnom/entitetskom nivou za obrazovanje odraslih.

⁶ www.source.ba - Pojekat EU – „Jačanje kapaciteta ljudskih resursa u BiH“, Sarajevo, 2011. Godine, zadnji pregled: 14.02.2014.godine

Cjeloživotno učenje je važno zbog društvenih i ekonomskih razloga. Konkurentnost naše ekonomije zavisi od potražnje na tržištu izvan i unutar EU, a i od faktora proizvodnje u samoj zemlji. Danas da su osnovni ciljevi projekta obrazovanje odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja, unapređenje obrazovnih statistika, te jačanje kapaciteta potencijalnih aplikacija za grantove.⁷

Odgovarajuća znanja i vještine, te njihovo kontinuirano prilagođavanje moraju biti usmjereni ka potrebama ubrzanih strukturalnih promjena u ekonomiji. Ovim projektom je utvrđen okvir za implementaciju cjeloživotnog učenja u BiH. Cjeloživotno učenje ima za cilj da omogući bolje zapošljavanje osoba u srednjoj životnoj dobi i pomaže ljudima da se suočavaju s društvenim promjenama i zahtjevima tržišta rada kao i da unaprijede svoje poslovne prilike, da preuzmu sudbinu u svoje ruke i žive potpunijim i zadovoljnijim životima.

U BiH je veoma važno uskladiti obrazovanje s potrebama tržišta rada, jer je to ključni faktor mobilnosti radne snage. Razvoj ljudskog kapitala je ekvivalentan razvoju bogatstva jedne države.

U Federaciji BiH potrebno donijeti i okvirna zakonska rješenja u obrazovanju odraslih, jer je to put ka povećanju nacionalne ekonomije, društvenog standarda itd. Društvo je u procesu tranzicije iz industrijske u informaciono-komunikacionu eru, stvaraju se novi oblici društvenog života i rada zasnovani na znanju, zbog čega kontinuirano obrazovanje i učenje, posebno u zreloj dobi, postaju društvena aktivnost.

S druge strane, u Republici Srpskoj Zakon o obrazovanju odraslih,⁸ kao i krovna institucija koja se time bavi - Zavod za obrazovanje odraslih RS-a već postoje, u okviru organizacije Ministarstva prosvjete i kulture RS, pa je ovim koracima došlo do određenih pomaka.

Potrebe za sistemskim rješavanjem obrazovanja odraslih ima, ali zakon bi se trebao donijeti na državnom nivou, zato što postoje određeni normativi i standardi koji se na nivou EU usvajaju i koje države članice implementiraju. U BiH, jedina stvar oko koje imamo konsenzus je ulazak u EU, trebalo bi odmah to uraditi, da se ne bismo kasnije prilagođavali svemu onome što treba, tj. treba donijeti okvirni zakon i strategiju, kao i akreditaciju svih ustanova koje se bave obrazovanjem odraslih.

Obrazovanje je danas mjera razvoja u društvu, a razlike u obrazovanju su jedan od najvažnijih faktora na rangiranje država na razvijene i nerazvijene, bogate i siromašne, a da bi se obrazovanje odraslih podiglo na viši nivo potrebna je koordinacija državnih, republičkih i međunarodnih organizacija, ali i veća fleksibilnost u potrebama rada.

Cilj EU je da do 2020. godine ima 30% stanovništva koje studira, a s obzirom da BiH želi biti dio Evrope treba i mora prihvatiti ove smjernice.

⁷ Voditelj projektnog tima za razvoj ljudskih resursa Willem Kolthof., Konferencija u Sarajevu, 2011.godine

⁸ Zakon o obrazovanju odraslih RS – Narodna skupština RS, „Službeni glasnik RS“, broj: 59/09.

CJELOŽIVOTNO UČENJE BIBLIOTEKARA U BIH

Cjeloživotno učenje, stalno obrazovanje, osposobljavanje usavršavanje bibliotekara u svom radu u BiH se odvija još od 1952. godine, u različitim oblicima:

- Konferencije,
- Stručna savjetovanja,
- Predavanja,
- Ispita, za sve nivoe bibliotekarskih radnika (od knjižničara do savjetnika).

Savremene potrebe nameću uvođenje novih usluga, stalno usavršavanje bibliotekara, sticanje novih vještina uz doslednu primjenu propisanih standarda. Osavremenjavanje stručnosti, sredstava i metoda u poslovanju timskog, ali i individualnog rada i kreativnosti pojedinca, doprinose ostvarivanju visoko postavljenih ciljeva u bibliotekačkoj djelatnosti BiH.

U predhodnom period, do 90-tih, obrazovanje bibliotekara u BiH organizovala je Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH (NUBBiH) u saradnji sa Društvom bibliotekara BiH.

Danas to obrazovanje sprovodi i Javna ustanova Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske (JU NUBRS), dakle to obrazovanje je u nadležnosti entiteta. Pored diplomiranih bibliotekara u bibliotekama mogu da rade i stručnjaci drugih profila sa položenim ispitima iz bazičnih bibliotekarskih predmeta.

U BiH se ovo obrazovanje izvodi na dva nivoa:

Formalno obrazovanje, univerzitetske četverogodišnje studje (240 ECTS) na:
 Filozofskom fakultetu u Sarajevu – odsjek za komparativnu književnost i bibliotekarstvo; i
 Filozofskom fakultetu u Istočnom Sarajevu – katedra za opštu književnost i bibliotekarstvo.

Permanentno obrazovanje, koje u vidu predavanja, kurseva i stručnih ispita sprovodi:
 NUBBiH - Centar za permanentno obrazovanje bibliotekara BiH; i
 JU NUBRS – Bibliotekački edukacioni centar (BEC).

U RS je vodeća biblioteka JU NUB RS, koja posebnu pažnju poklanja razvoju savremenih biblioteka na svom području djelovanja, kao i razvoju bibliotekarstva kao nauke. Da bi se postigli što bolji efekti obrazovanja JU NUBRS je ovom problem pristupila globalno, planski i u skladu sa potrebama savremenog bibliotekara – kreatora i čuvara informacija, pred kojim su zadaci sve složeniji. Kao rezultat takvog pristupa osnovan je BEC, čiji je prioritetni cilj stalno stručno usavršavanje bibliotekarskih kadrova.

Usavršavanje bibliotekarskih kadrova odvija se u okviru tri osnovna djelovanja:

- Stručni ispit;
- Aktivnosti BEC-a pri JU NUBRS; i
- Organizovanje stručnih skupova, savjetovanja, ogruglih stolova o najaktuelnijim temama iz ove oblasti.

Sprovođe se i druge aktivnosti u tom polju:

- Saradnja sa Katedrom za bibliotekarstvo u I. Sarajevu, kao i drugim sličnim katedrama;
- Projekti stipendiranja, stažiranja i podsticanja usavršavanja bibliotekara u inostranstvu; i
- Aktivnije učešće bibliotekara u zajedničkim međunarodnim projektima i konferencijama iz ove oblasti.

U Federaciji BiH stalni proces obrazovanja ima posebnu važnost za bibliotečko-informacionu djelatnost, s obzirom na složenost takvih modernih zahtjeva sa jedne i nedovoljno informatički i stručno obrazovan kadar, s druge strane. Za ovakav vid obrazovanja zadužen je Centar za permanentno obrazovanje bibliotekara organizovan u NUB BiH, koji je osnovan je 2000. godine od strane Fondacije Otvoreno društvo iz Budimpešte, a radi u skladu sa međunarodnim programom u okviru mreže srodnih centara Jugoistočne Evrope.

Cjeloživotno obrazovanje koje sprovodi ovaj centar je osposobljavanje zatečenog kadra i kadra koji se zapošljava u biblioteke u skladu sa zakonom, za stručno, savremeno i kvalitetno obavljanje: ispita, složenih stručnih poslova i posebnih stručnih poslova u bibliotekama.

NE(OSTVARIVANJE) PRAVA NA VIŠA STRUČNA ZVANJA I PRAVA PO OSNOVU NJIH U BIBLIOTEČKOJ DJELATNOSTI RS

Zakoni i pravilnici u kulturi⁹ koji su neposredno ili posredno vezani za bibliotečku djelatnost u RS su:

- Strategija razvoja kulture RS za period 2010 -2015. godine;
- Zakon o bibliotečkoj djelatnosti¹⁰, sa izmjenama i dopunama;
- Zakon o muzejskoj djelatnosti¹¹;
- Zakon o arhivskoj djelatnosti¹²;
- Zakon o kulturnim dobrima RS.¹³
- Pravilnici u bibliotečkoj djelatnosti RS:
- Pravilnik o uslovima za osnivanje i početak rada biblioteka ("Službeni glasnik RS", broj: 56/02)
- Pravilnik o zaštitnim i drugim mjerama za čuvanje bibliotečke građe ("Službeni glasnik RS", broj: 70/02)
- Pravilnik o jedinstvenoj obradi bibliotečke građe ("Službeni Glasnik RS", broj: 70/02)
- Pravilnik o nadzoru nad stručnim radom biblioteka ("Službeni Glasnik RS", broj: 2/03)
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra biblioteka ("Službeni Glasnik RS", broj: 2/03)
- Pravilnik o stručnim poslovima u bibliotečkoj djelatnosti ("Službeni Glasnik RS", broj: 35/04)

⁹ www.vladars.net/kultura/zakoni, zadnji pregled: 10.02.2014.

¹⁰ Zakon o bibliotečkoj djelatnosti RS, „Službeni glasnik RS“, broj: 52/01; 39/03; 112/08.

¹¹ Zakon o muzejskoj djelatnosti RS, „Službeni glasnik RS“, broj: 89/08.

¹² Zakon o arhivskoj djelatnosti RS, „Službeni glasnik RS“, broj: 119/08.

¹³ Zakon o kulturnim dobrima, „Službeni glasnik RS“, broj: 11/95; 103/08.

- Pravilnik o stručnim zvanjima u bibliotekačkoj djelatnosti ("Službeni Glasnik RS", broj: 35/04)
- Pravilnik o programu stručnog ispita u bibliotekačkoj djelatnosti i načinu njegovog polaganja ("Službeni Glasnik RS", broj: 19/10)
- Pravilnik o vrstama, uslovima i postupku sticanja stručnih zvanja u bibliotekačkoj struci ("Službeni Glasnik RS", broj: 29/10)¹⁴

Svi gore navedeni zakoni i pravilnici normativno tretiraju bibliotekačku djelatnost, međutim kod primjene je došlo do kršenja određenih odredaba Pravilnika o vrstama, uslovima i postupku sticanja viših stručnih zvanja u bibliotekačkoj struci, po osnovu različitog tretiranja magistarskih (master) i doktorskih zvanja iz drugih struka. Pravilnik u svojim članovima navodi mogućnost sticanja viših stručnih zvanja i za druge struke rukovodeći se trenutnim zatečenim profilom obrazovanja zaposlenih radnika. Istina, Pravilnik postavlja nešto rigoroznije uslove u pogledu godina provedenih na radu u bibliotekama u odnosu na radnike isključivo bibliotekačke struke, ali ipak daje mogućnost sticanja viših stručnih zvanja: viši bibliotekar i bibliotekar savjetnik, pod određeni uslovima.

Međutim, u pristupnoj dokumentaciji koju treba da dostavi radnik/kandidat za više stručno zvanje, ne postoji rubrika za radnike iz drugih struka koji rade u biblioteci, a ispunjavaju sve uslove za dobijanje višeg stručnog zvanja, na osnovu Pravilnika.

Na osnovu obrazaca prijava:

- Bodovna lista naučnih i stručnih radova i drugih stručnih aktivnosti iz oblasti bibliotekarstva i
- Zahtjev za sticanje višeg stručnog zvanja u bibliotekačkoj struci¹⁵
- vidljiv je slučaj ili ne, propust o rangiranju bibliotekačkih radnika iz drugih struka.

Analizirajući Pravilnik i pripadajuće obrazce može se postaviti više pitanja:

- Da li je unos te rubrike, običan previd?
- Da li je to stav Komisije za dodjelu zvanja, da izbjegne dodjelu "nebibliotekarima"?
- Da li je to stav Ministarstva prosvjete i kulture RS, zbog dodatnih izdvajanja budžetskih sredstava?
- Ili je to stav Udruženja bibliotekačkih radnika RS, koji "štite" svoju profesiju?

U praksi se došlo do zaključaka da bibliotekari sa završenim Fakultetom književnosti sa bibliotekarstvom imaju negativan stav prema sticanju viših stručnih zvanja za radnike iz drugih struka, koji rade na bibliotekačkim poslovima po bibliotekama, a koji po osnovu formalnog i cjeloživotnog učenja, mogu steći ovo pravo.

Na sva ova pitanja nameće se odgovor: dok je god važeći aktuelni Pravilnik o sticanju viših stručnih zvanja u bibliotekačkoj struci RS, koji normativno tretira: da zatečeni radnici drugih zanimanja koji rade u bibliotekama RS, imaju pravo po osnovu vremena provedenog na radu i stečenog iskustva, dodatnog obrazovanja, važeća je i mogućnost ravnopravnog sticanja ovog zvanja.

¹⁴ <http://ekulturars.com/pravilnici,28.html?sLang=la>

¹⁵ <http://ekulturars.com/obraci-prijava,472.html>

Uskraćivanjem ovih prava određenoj grupi radnika, dolazi do kršenja i drugih prava, ne samo prava na obrazovanje, a to su pravo na rad i prava proisteklih iz rada¹⁶, jer po osnovu sticanja višeg stručnog zvanja u kulturi RS, Ministarstvo prosvjete i kulture RS, po osnovu Zakona o platama, omogućuje prelazak u viši platni razred, tako što se nagrađuje povećanjem platnih koeficijenata, što rezultira ukupnim povećanjem zarade radnika, a to je između ostalog i cilj svakog od nas.

Potpuna primjena odredaba ovog Pravilnika, ne samo da je važna u samostalnim bibliotekama RS – nacionalnim, matičnim, već i u bibliotekama u sastavu drugih kulturno-obrazovnih ustanova u RS (muzeji, arhivi, zavodi, instituti.). U vezi s tim, Zakon o muzejskoj djelatnosti u svojim članovima 34, 36 i 37, navodi, da se uslovi za obavljanje stručnih poslova bibliotekara u muzeju propisani u Zakonu o biblioteknoj djelatnosti.

U RS, samo Muzej RS ima po svojoj sistematizaciji radnih mjesta samostalnog bibliotekara, kao posebno radno mjesto. Ostali muzeji, pozorišta, zavodi i instituti u RS, bibliotečke poslove organizuju tako što se bibliotečki poslovi pridodaju nekom drugom radnom mjestu, jer Ministarstvo zbog ograničenih budžetskih sredstava ne dozvoljava otvaranje samostalnog radnog mjesta).

Radnici sa ovakvim dodatnim poslovima izrazito su zainteresovani, da kroz program cjeloživotnog učenja, savladaju bibliotečke poslove, bez obzira na svoju primarnu struku, u skladu sa multidisciplinarnošću znanja. Rad u bibliotekama koje su organizovane u sastavu drugih kulturnih ustanova je prilično zahtjevan, jer bibliotekar obavlja sve poslove: nabavku, obradu, izdavanja, prezentaciju, čuvanje i zaštitu knjige, dok se u samostalnim bibliotekama takvi poslovi raspoređeni na više radnika. Pomoć je neophodna od nacionalne biblioteke RS, ministarstva, udruženja i komisije koje pokrivaju ovu oblast.

U krajnjem slučaju, to je i cilj cjeloživotnog učenja, da svojim angažmanom pridolesemo vlastitom napretku, ali i napretku zajednice u cjelini, a sve sa potrebom punog ostvarivanja ljudskih prava, prava na obrazovanje, pravo na rad i prava proistekla iz rada, u skladu sa međunarodnim dokumentima, koje je ratifikovala BiH.

ZAKLJUČAK

BiH, kao potpisnica značajnih međunarodnih ugovora, ima obavezu njihove primjene na svojoj teritoriji, pa tako i u segmentu obrazovanja u dijelu cjeloživotnog učenja, radi ostvarivanja ljudskih prava: pravo na obrazovanje, a u vezi s njim i pravo na rad i prava proistekla iz rada.

Iako na području RS ima normativno razrađeno sticanje višeg stručnog zvanja u biblioteknoj djelatnosti, u okviru Zakona o biblioteknoj djelatnosti i Pravilnika o sticanju višeg stručnog zvanja u bibliotekarstvu RS, u praksi ne dolazi do realizacije istih, iz više mogućih razloga.

¹⁶ Zakon o radu RS („Službeni glasnik RS“, broj 38/00, 40/00, 47/02, 38/03, 66/03, 20/07) i Zakon o zapošljavanju RS („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/00, 64/06). Zakon o radu RS, kao sistemski zakon iz oblasti radnih odnosa i Zakon o zapošljavanju RS nabrajaju osnove zabrane diskriminacije u širem obimu od Ustava RS.

Osnovni propust je nedovoljnoj zainteresovanosti resornog ministarstva RS, a jedan od razloga su i veća budžetska izdvajanja povodom povećanja koeficijenta radnika koji steknu više stručno zvanje.

Potrebno je matične republičke ustanove u bibliotečkoj djelatnosti RS da aktivnije saraduje sa specijalnim bibliotekama na teritoriji RS organizovane u sklopu drugih institucija, kao što su: muzeji, privatni univerziteti, instituti, bolnice i sl. U okviru ovih institucija postoji značajan broj bibliotekarskih naslova, kao i kadrovi koji imaju potrebu za daljnjim obrazovanjem u okviru bibliotečke djelatnosti.

Na osnovu zakona i podzakonskih akata u BiH u bibliotečkoj djelatnosti evidentno je da je moguće izboriti se za struku: obrazovanje i adekvatno nagrađivanje po osnovu toga. Biblioteke organizovane pri institucijama, sa svojim stručnom obradom građe pridonose višoj opštoj ocjeni njih samih.

Može se zaključiti stoga, da građani, u ovom slučaju bibliotekari, ne ostvaruju u punoj svojoj snazi pravo na obrazovanje, a s tim u vezi i pravo na napredovanje u radu i ostvarivanje prava na adekvatnu nadoknadu za svoj rad, po osnovu obrazovanja.

Ono što se može učiniti da se aktiviraju nadležne institucije, ustanove, komisije i udruženja iz ove oblasti u RS, da na svojim forumima zauzmu jasan stav o ovoj anomaliji.

LITERATURA:

1. Dimitrijević, V. *Neizvesnost ljudskih prava*. Novi Sad, 1993.
2. *IFLA: Special Libraries – Worldwide: A collection of papers prepared for the Section of special Libraris*. 1974.
3. *Jugoslovenski standardi za specijalne biblioteke*. Beograd, Bibliotekar, broj:27/79
4. Pajić, Z. *Prava čovjeka*. Godišnjak Pravni fakultet u Sarajevu, Sarajevo: Pravni fakultet. 1986.
5. Radonjić, R. *Socijalna kohezija i ljudska prava*. Podgorica, 2010.
6. Stanovčić, V. *Slobode i prava čovjeka i građanina*. Enciklopedina političke kulture, Beograd, 1993.
7. Stojanović, D. *Ustavi i ljudska prava*. Zbornik CANU, Podgorica.
8. www.bibliotekari-rs.org
9. www.dei.gov.ba
10. www.hrc.unsa.ba
11. www.narodnaskupstinars.net
12. www.nub.ba
13. www.nubrs.rs.ba
14. www.sluzbenignisnikrs.org
15. www.vladars.net

mr Jelena Latinović

Realization of the Right to Education Through Lifelong Learning in Library Activities in B&H

Abstract: By signing international instruments on human rights, Bosnia and Herzegovina committed to their recognition, respect and protection. The right to education, as part of the third category of human rights in their work, including the right to lifelong learning.

Libraries as one of the cultural institutions in BiH, organized program of lifelong learning in librarian activities. One of his most parts of the activities acting alone, the level of entities - the Serbian Republic and the Federation of Bosnia and Herzegovina, and only a small part of his work across the country. The adoption of laws and regulations of the library activities is the responsibility of the entity and its application is sometimes less, sometimes more successful, and therefore it does manifest the degree of realization of human rights in this activity.

Keywords: law, human rights, education, lifelong learning, the Library.